

Příloha 1: MISIE A LIDÉ

Misijně-demografický profil plzeňské diecéze

Základní popisné informace k tématu MISIE

Biskupství plzeňské: Finální verze z 1. 10. 2024

OBSAH

ÚVOD	1
I. K DEMOGRAFII DIECÉZE.....	2
II. NÁBOŽENSKOST A KATOLICITA V EVROPĚ	2
III. NÁBOŽENSKOST A KATOLICITA V ČR	3
IV. NAŠE DIECÉZE VHLEDEM K CELÉ ČR	4
Religiozita podle sčítání lidu	4
Očekávání vůči katolické církvi	4
Věková struktura návštěvníků bohoslužeb.....	6
V. DIECÉZE VE VLASTNÍCH DIECÉZNÍCH SČÍTÁNÍCH.....	6
Návštěvníci bohoslužeb v diecézi	6
Vývoj počtu křtů dětí a dospělých	7
Predikce vývoje počtu návštěvníků bohoslužeb.....	8
Počty cizinců na bohoslužbách	8
ZÁVĚR.....	9
ZDROJE	10
Zdroje použité v tomto dokumentu	10
Další zdroje k náboženskosti v ČR v porovnání s jinými zeměmi	10
Další zdroje k náboženským postojům v ČR	10

ÚVOD

Žijeme na misijním území, a proto se jedna z našich tří základních synodních otázek věnuje tématu misie. Při diecézní synodě se zaměřujeme na hledání různých cest, které u nás přivádějí „ty vzdálené“ k setkání s Kristem, a hledáme co konkrétně působí, že se tento zájem o víru může zrodit.

Proto se ptáme, jaké je ve skutečnosti místo, kde žijeme, a jací tu žijí lidé? Z tohoto důvodu byla za pomoci odborníků zpracována následující stať, která představuje soubor relevantních údajů, postřehů (a nakonec i zdrojů), které mají posloužit k vytvoření představy o demografické situaci na území naší diecéze. Text chce jednak pomoci zasadit náboženskou situaci v diecézi do širšího (republikového a evropského) kontextu, ale zároveň přináší data napomáhající porozumění tomu, kdo jsou lidé, kteří na území diecéze žijí, „za kterými jsme posláni“.

Synodní tým
synoda.bip.cz/tym

I. K DEMOGRAFII DIECÉZE

Plzeňská diecéze vznikla v roce 1993. Pokrývá území Karlovarského kraje, území kraje Plzeňského (s výjimkou Horažďovicka, Sušicka a Nepomucka) a drobně zasahuje na území krajů Ústeckého a Středočeského. Počet obyvatel na tomto území přesahuje 870 tisíc.

Přirozeným centrem diecéze je město Plzeň (170 tisíc obyv.), podle velikosti následují města Karlovy Vary (48 tisíc obyv.), Cheb (32 tisíc obyv.), Sokolov (23 tisíc obyv.), Klatovy (22 tisíc obyv.). Území diecéze zahrnuje regiony s velice odlišnou historií, strukturou obyvatel, mentalitou. Jde o regiony městské i venkovské, rozsáhlé oblasti Sudet se zřetelnými následky odsunu německé (katolické) majority (jak v Plzeňském, tak Karlovarském kraji, viz [mapa Sudet s vyznačeným podílem německého obyvatelstva](#)), oblasti s charakterem sociálně vyloučených lokalit (zejména, ale nejen v Krušnohoří), oblasti s obyvatelstvem tradičně místním i rozvojové regiony kolem průmyslových zón s velkým podílem nově přicházejících zahraničních pracovníků.

V prvním plánu lze poukázat na rozdílnost některých charakteristik Plzeňského a Karlovarského kraje. Karlovarský kraj je z hlediska počtu obyvatel nejmenším krajem ČR (295 tisíc obyv.), historicky nese následky sloučení s Plzeňským krajem v kraj Západočeský mezi lety 1960 a 2000. Během těchto let nebyla výrazně posilována infrastruktura na jeho území, centrum kraje bylo v Plzni. Po revoluci nesl významněji následky restrukturalizace průmyslu (hnědouhelné doly, textilky a porcelánky). Zatímco obyvatel v Plzeňském kraji od jeho vzniku dlouhodobě přibývá, v Karlovarském ubývá (nárazovou změnu v obou krajích přinesl příchod uprchlíků z Ukrajiny v roce 2022). Ekonomická výkonnost obou krajů je také různá: v mezikrajském porovnání krajů má Plzeňský kraj dlouhodobě vyšší průměrnou mzdu a zhruba poloviční nezaměstnanost proti kraji Karlovarskému. Rozdíly však nelze interpretovat plošně celokrajově, na území celé diecéze jsou oblasti, regiony a obce stabilnější (a bohatší, s vyšší životní úrovní, s vyšší vzdělaností apod.), oblasti turbulentního růstu (s masovým přílivem pracovníků ze zahraničí), i oblasti sociálně vyloučené s řadou potíží (nezaměstnanost, exekuce, nižší vzdělanost, úspěchy extremistických stran ve volbách...).

Specifitu obcí a regionů ilustrativně dokumentuje Statistický atlas Českého statistického úřadu (k dispozici [ZDE](#)). Poskytuje rychlý reprezentativní přehled o situaci v diecézi podle nejrozličnějších demografických kritérií (natalita, vzdělanost, nezaměstnanost, příliv cizinců...).

K náboženskosti obyvatel v diecézi se vyslovujeme dále.

II. NÁBOŽENSKOST A KATOLICITA V EVROPĚ

Přesnost jakékoli výpovědi vždy závisí na přesnosti otázky. Ve věci „náboženskosti“ jde o ještě komplikovanější věc. Proto pro naše potřeby v této i v následujících kapitolách předkládáme jen orientační základní přehled, popsání rozdílů tam, kde jde o výrazné (často i např. násobné) odlišnosti. O odchylky v jednotkách procent ani o odchylky mezi jednotlivými studiemi nám zde nyní nejde.

V roce 2020 se 84 % obyvatel Evropy považovalo za náboženské. To je sice méně než v roce 1900 (99,5 %), ale více než v roce 1970 (77 %). Podíl křesťanů v evropské populaci činil asi 75 %. Podíl katolíků asi 33 % (to mj. znamená, že jen něco přes 40 % křesťanů v Evropě jsou katolíci!).

Podíl katolíků v Evropě mírně klesá (asi o 1 % za posledních 20 let, asi o 3 % za posledních 50 let). Falešní optimisté mohou říct, že v absolutních číslech katolíků proti roku 1900 v Evropě o 68 milionů přibýlo. To je však způsobeno výrazným nárůstem celé evropské populace.

Nenáboženských lidí je přes 15 %, asi 13 % činí agnostici (což pořád mohou být tzv. "něcisté").

Přibývá muslimů, nezávislých křesťanů, pravoslavných. Katolíků a protestantů v Evropě ubývá. Proti roku 1970 nicméně také ubývá lidí, kteří se označují za nenáboženské, zejména ateistů.

Přehledný a dostupný zdroj dat (ze kterého jsme čerpali podklady pro tuto kapitolu) je Davie, G., & Leustean, L. N. (Ed.). (2021). [The Oxford Handbook of Religion and Europe](#). Oxford University Press, srov. [ZDE](#).

III. NÁBOŽENSKOST A KATOLICITA V ČR

V ČR se podle Sčítání lidí, domů a bytů 2021 označuje jako "věřící" 22 % populace. K nějaké náboženské společnosti se hlásí asi 13 % obyvatel, ke katolíkům 7 % (741 019 osob – ale viz další komentář níže).

48 % populace se označilo za nevěřící, v tom jsme tradičně mezi zeměmi s nejvyššími hodnotami v Evropě. 30 % respondentů při posledním sčítání na otázku ohledně náboženství neodpovědělo.

Podíl věřících v populaci mezi lety 2011 a 2021 je zhruba stejný (20-22 %).

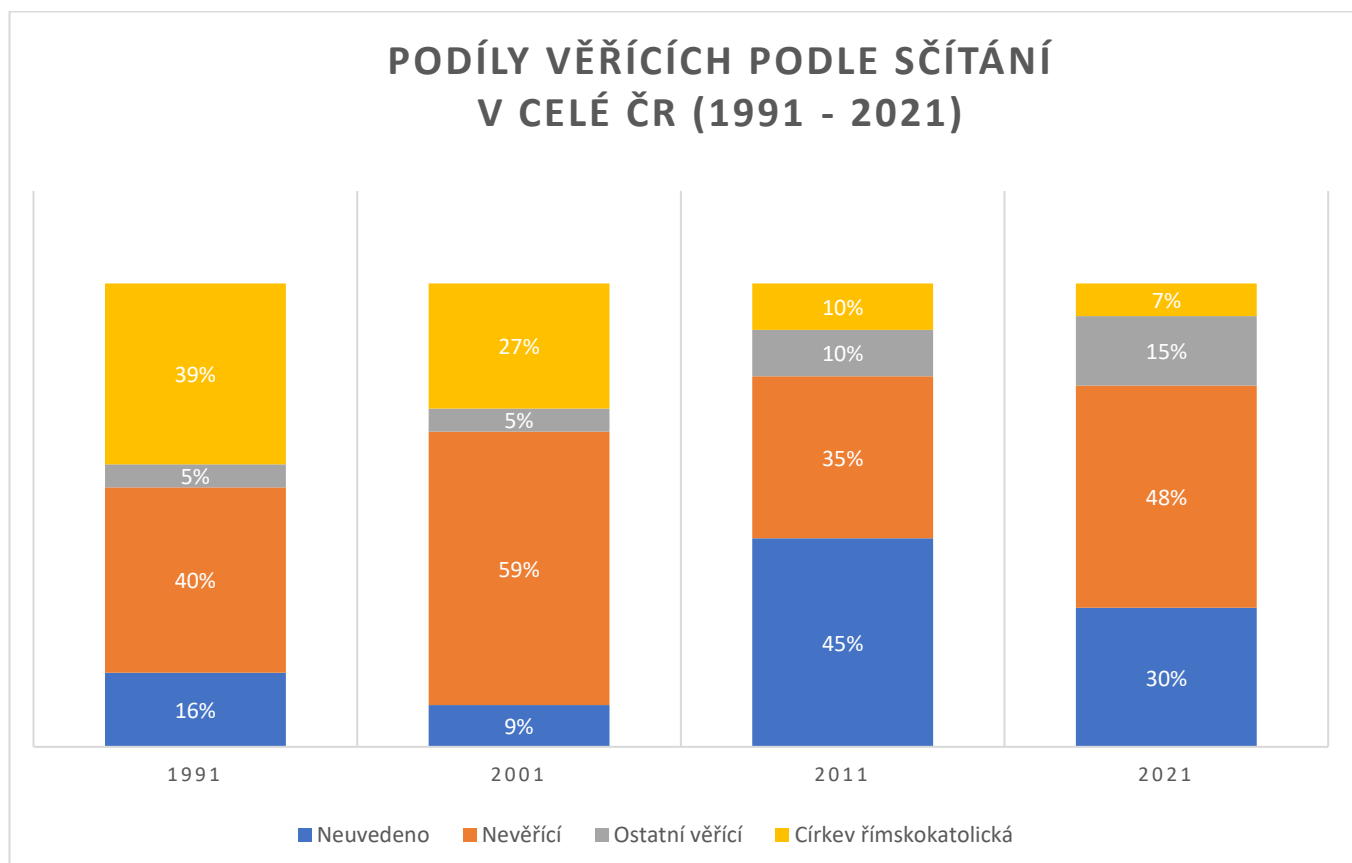
Podle statistik ze Sčítání lidí, domů a bytů klesl podíl katolíků v populaci mezi sčítáními 1991 a 2021 z 39 % na 7 %. Je třeba ale uvést, že každé sčítání mělo ve věci dotazování se na víru či na příslušnost k církvi svou vlastní metodiku, nejde tedy (zejména v grafu níže) o zcela přesně porovnatelné hodnoty.

V roce 1991 šlo s 39 % zřejmě o deklaratorní přihlášení, první „svobodné“, porevoluční. V roce 2001 se za katolíky označilo už „jen“ 27 % populace.

V roce 2011 se při sčítání v oblasti náboženské příslušnosti změnil způsob dotazování (zejména v důrazu na dobrovolnost odpovědi). Podíl lidí, kteří otázku vůbec nevyplnili, vzrostl z 9 % na 45 %, mezi nimi byli patrně i katolíci. Podle informací z ČBK si v roce 2011 výzkumníci dali práci se ručním dopočtem všech, kteří uvedli cokoli, co bylo příslušnosti k římsko/řeckokatolické církvi podobné (katolík“, „katolické víra“), v roce 2021 již sečetli pouze přesně identifikované příslušníky.

Při podobném ručním dopočtu by byl podle odhadu odborníků počet osob, kteří uvedli svoji příslušnost ke katolictví v roce 2021 vyšší až o jednu třetinu (místo 741 000 až 978 000 osob, tj. více než 9 %).

Počet osob hlásících se ke katolické církvi nicméně v historii sčítání stále klesá. Strmost tohoto poklesu klesá ale patrně také.

Obrázek 1: Věřící v ČR ve sčítáních 1991 až 2021, zdroj www.czso.cz (pro praktickou orientaci je vhodnější uvažovat podíl katolíků v prvním sloupci spíše nižší a v posledním sloupci spíše vyšší – viz komentář)

Trvá stav, kdy dvě třetiny katolíků žije ve třech moravských (jedné tedy moravsko-slezské) diecézích, zbylá třetina v pěti diecézích českých.

Podrobněji lze výsledky snadno prostudovat na scitani.gov.cz/nabozenska-vira.

IV. NAŠE DIECÉZE VZHLEDEM K CELÉ ČR

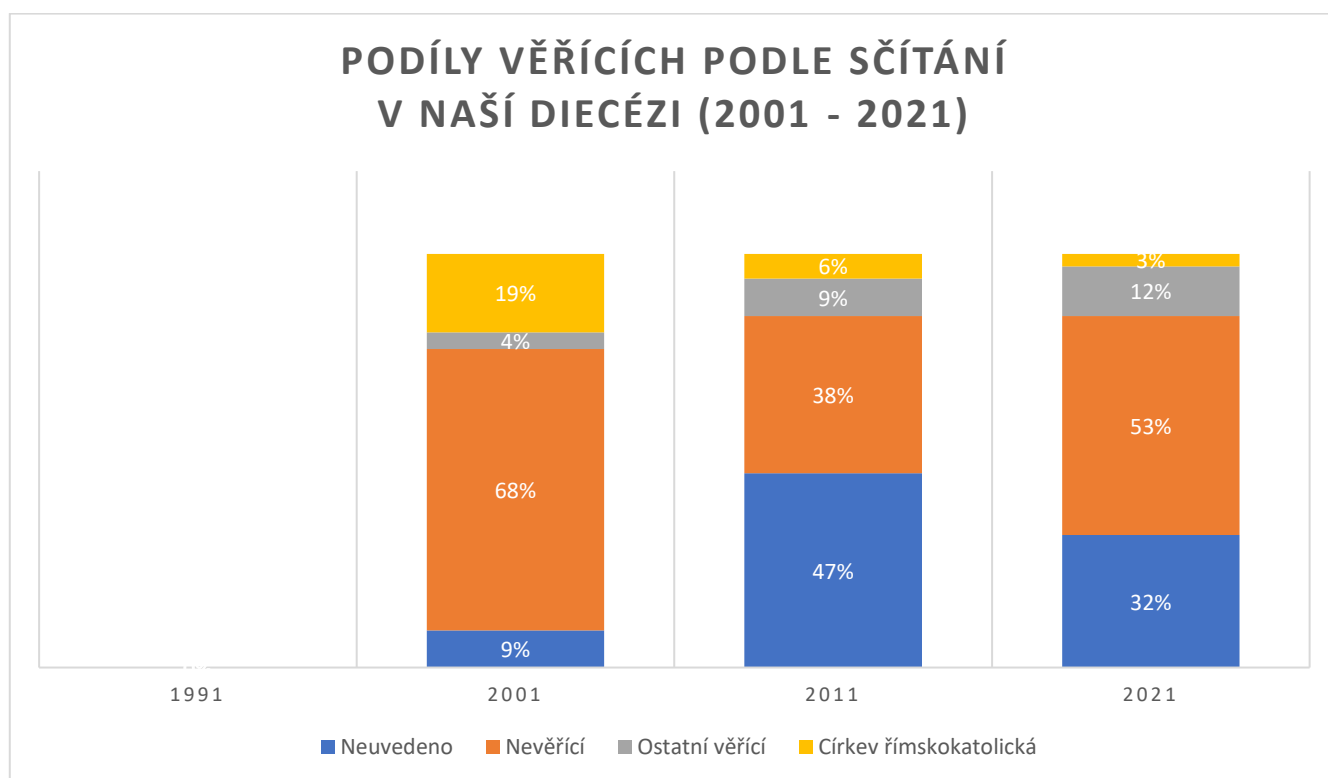
Na územích naší diecéze je náboženská situace pod průměrem ČR. Mezi diecézemi zaujímáme ve většině statistik předposlední místo (před diecézí litoměřickou).

Religiozita podle sčítání lidu

K nějaké náboženské společnosti se na území naší diecéze hlásí podle dat statistického úřadu z roku 2021 necelých 8 % populace (v celé ČR je to 13 %), ke katolíkům 3,4 %, což je přibližně polovina průměru celé ČR. **Po dopočtu těch, kteří příslušnost k římskokatolické církvi uvedli nepřesně, je to pak až 4,5 % katolíků v plzeňské diecézi; z toho cca 5 % v Plzeňském a 3 % v Karlovarském kraji.**

Počet osob, kteří se přihlásili k římsko-katolické církvi poklesl mezi sčítáními 2011 a 2021 poklesl. V roce 2011 se přihlásilo ke katolické církvi v diecézi téměř 50 tisíc obyvatel, v roce 2021 29 000 (po dopočtu až 38 000) obyvatel.

Počet prohlášených nevěřících stoupl mezi lety 2011 a 2021 nad 50 % (ale bylo to zejména na úkor těch, kteří v roce 2011 otázku vůbec nevyplnili).

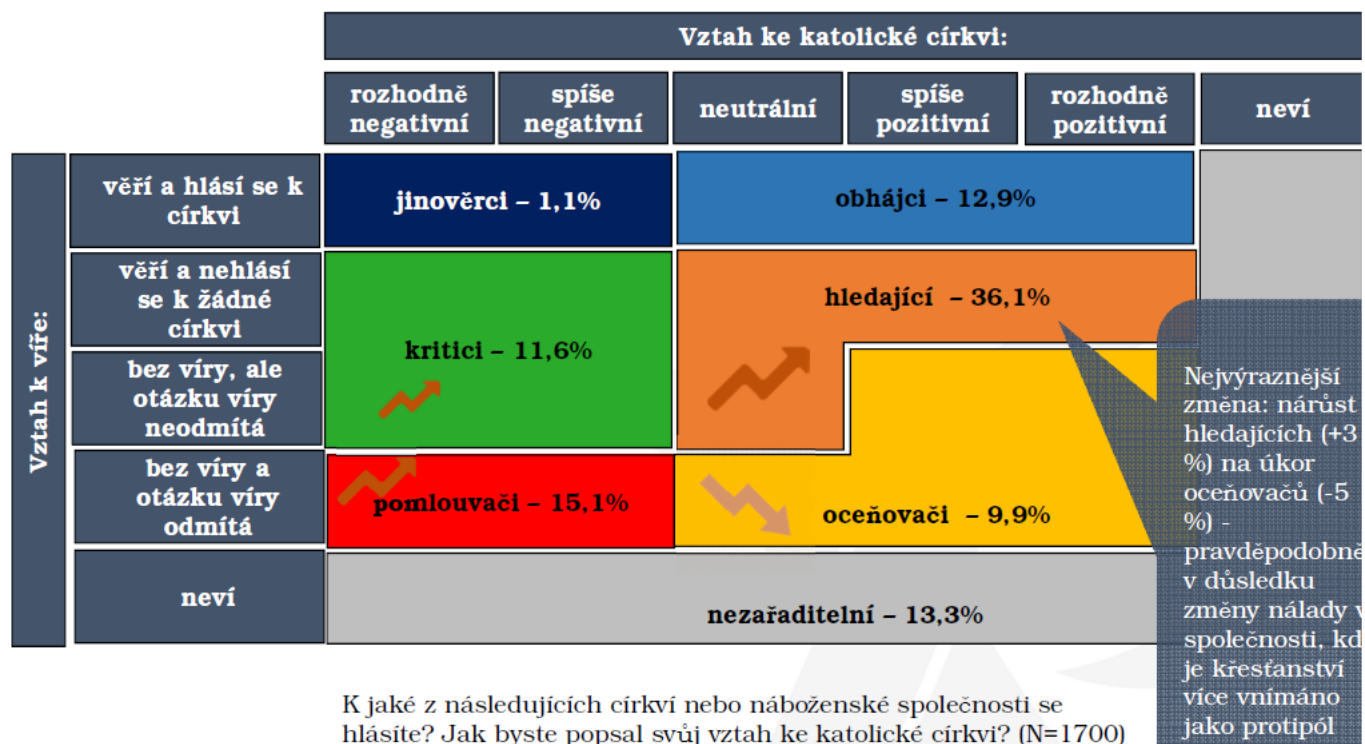

Obrázek 2: Věřící v Plzeňské diecézi ve sčítáních 2001 až 2021, zdroj www.czso.cz (r. 2021 viz komentář)

Očekávání vůči katolické církvi

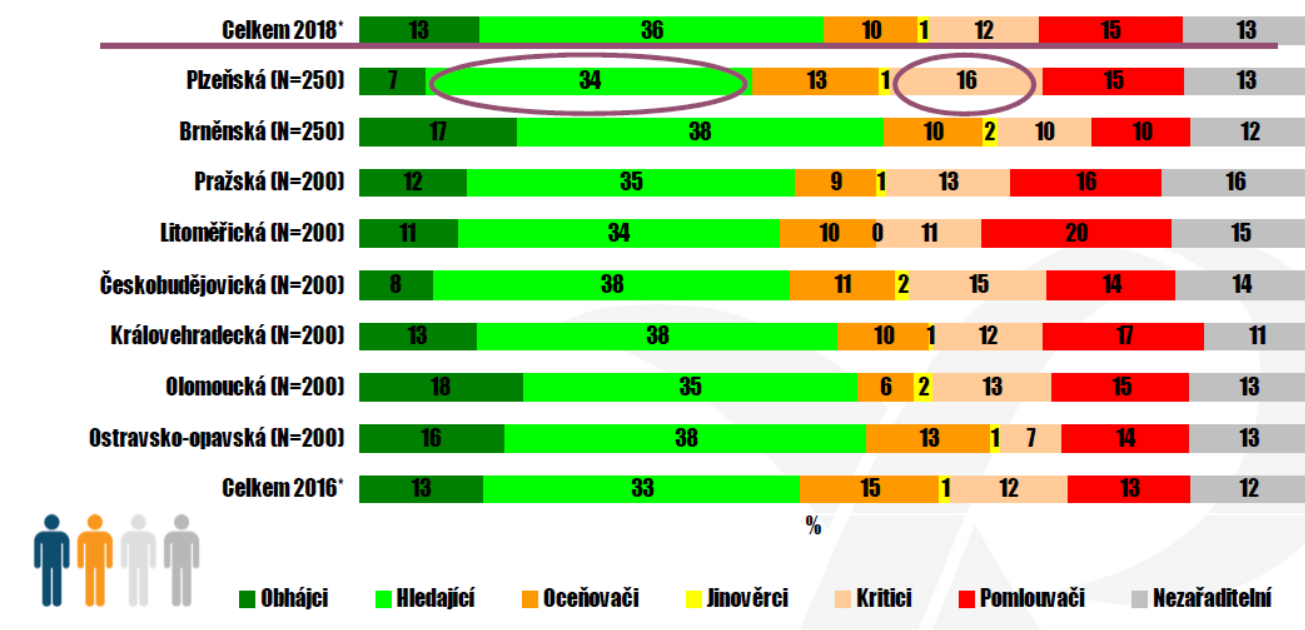
K tématu potenciálně rostoucí skupiny věřících bez příslušnosti k nějaké denominaci se mj. vyslovovaly prezentace na kněžských dnech v listopadu 2016 a v lednu 2019 v Plzni. Ve výsledcích dvou studií IBRS (Co Češi čekají od katolické církve – prezentace pro kněžský den 11. 10. 2016; dostupná [ZDE](#); a Demografické údaje a názory populace na církve – kněžský den 22. 1. 2019; dostupné [ZDE](#); z této studie pocházejí Obrázky 3 a 4 na následující straně) je pozoruhodný segment „hledajících“, který zahrnuje cca třetinu respondentů (a tedy také hypoteticky cca třetinu celé populace). Mezi tyto „hledající“ studie nezahrnují pouze věřící bez příslušnosti k žádné denominaci. Jsou mezi ně započítáni i ti, kteří se sice považují za nevěřící, ale věci víry neodmítají. Z obou skupin jsou do skupiny „hledajících“ započítáni jen ti respondenti, kteří nemají k církvi negativní vztah. Potenciálně zajímavou skupinou pro oslovení jsou také „oceňovači“, nevěřící, kteří nemají vůči církvi negativní vztah (tzn. mají neutrální nebo pozitivní vztah). Těch bylo v r. 2016 celostátně cca 15 %, v r. 2018 pak cca 10 %. V plzeňské diecézi (viz Obrázek 4) je však „oceňovačů“ více (13 %). Rozdíly mezi údaji z obou studií jsou však tak malé, že je nelze interpretovat jako nějak zásadní.

Nejsilnější zastoupení má v populaci segment hledajících a stále roste

Obrázek 3: Segmentace v poli věřící X postoj ke katolické církvi – celá ČR, IBRS 2018 (k dispozici [ZDE](#))

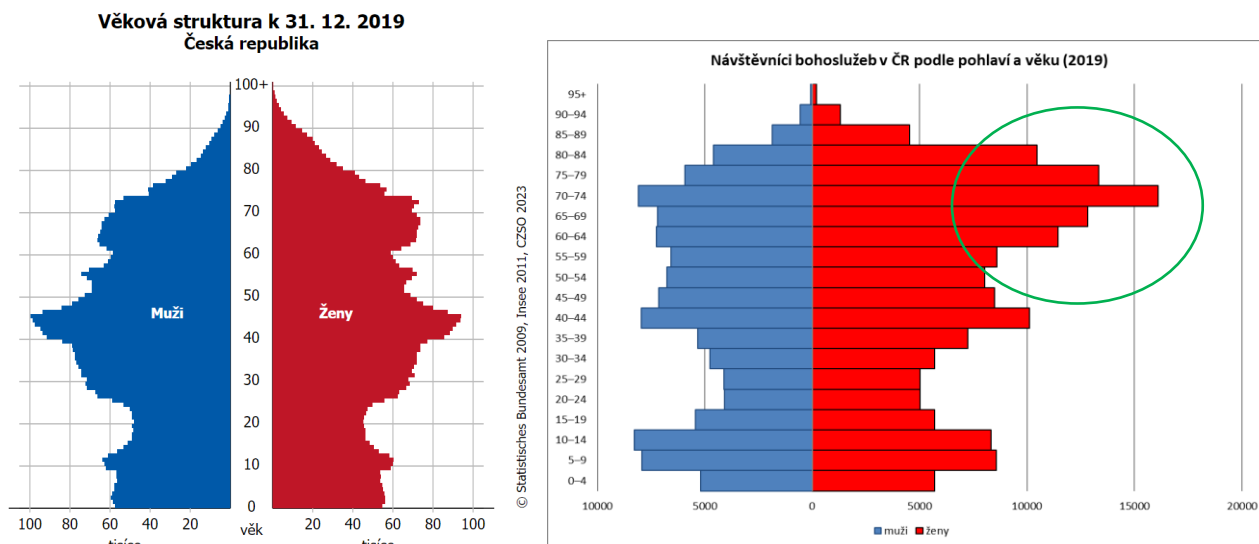
Klesl podíl oceňovačů, ale v Plzeňské diecézi mají nejvýraznější zastoupení

Obrázek 4: Porovnání situace Plzeňské diecéze s ostatními diecézemi, ČBK, IBRS 2018 (k dispozici [ZDE](#))

Věková struktura návštěvníků bohoslužeb

Porovnáním věkové pyramidy populace ČR a návštěvníků bohoslužeb ČR je vidět výrazná skupina starších návštěvníků bohoslužeb, zejména žen, která za deset let v grafech výrazněji figurovat nebude. V ostatních věkových kategoriích účastníci bohoslužeb už víceméně kopírují tvar celé populace, z čehož předpokládáme, že se situace normalizuje (tzn. pokles po odeznění vlivu poválečné generace už nebude tak výrazný).

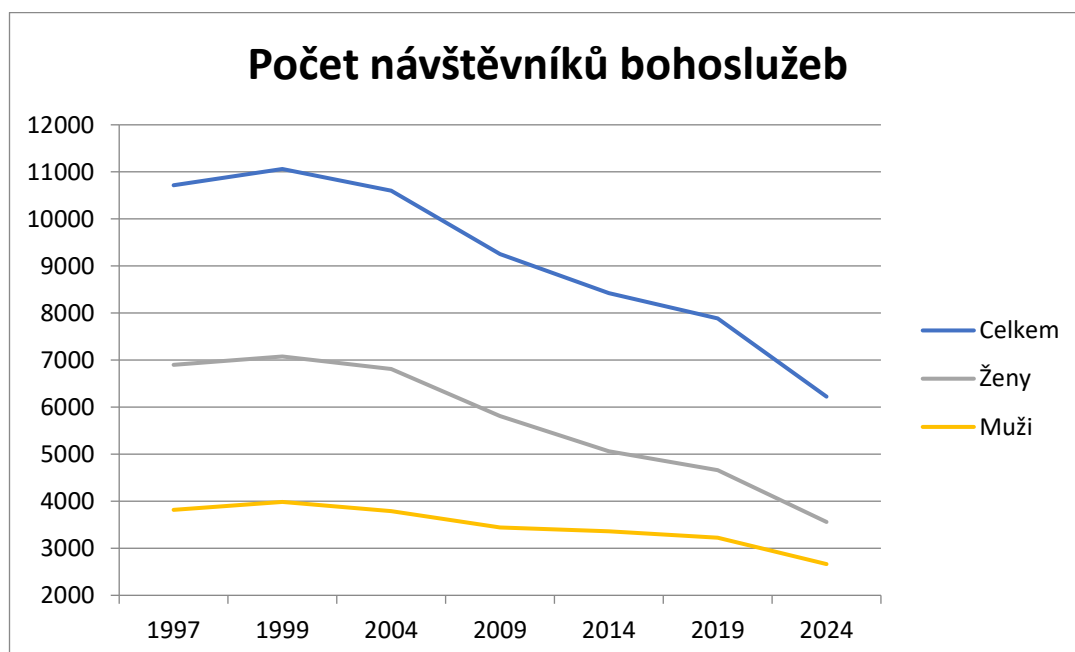
Obrázek 5: Věková pyramida obyvatel ČR a návštěvníků bohoslužeb v ČR

V. DIECÉZE VE VLASTNÍCH DIECÉZNÍCH SČÍTÁNÍCH

Plzeňská diecéze provádí podobně jako ostatní diecéze nejméně jednou za pět let sčítání účastníků bohoslužeb (k dispozici [ZDE](#)). Z těchto dat je možné konstatovat následující.

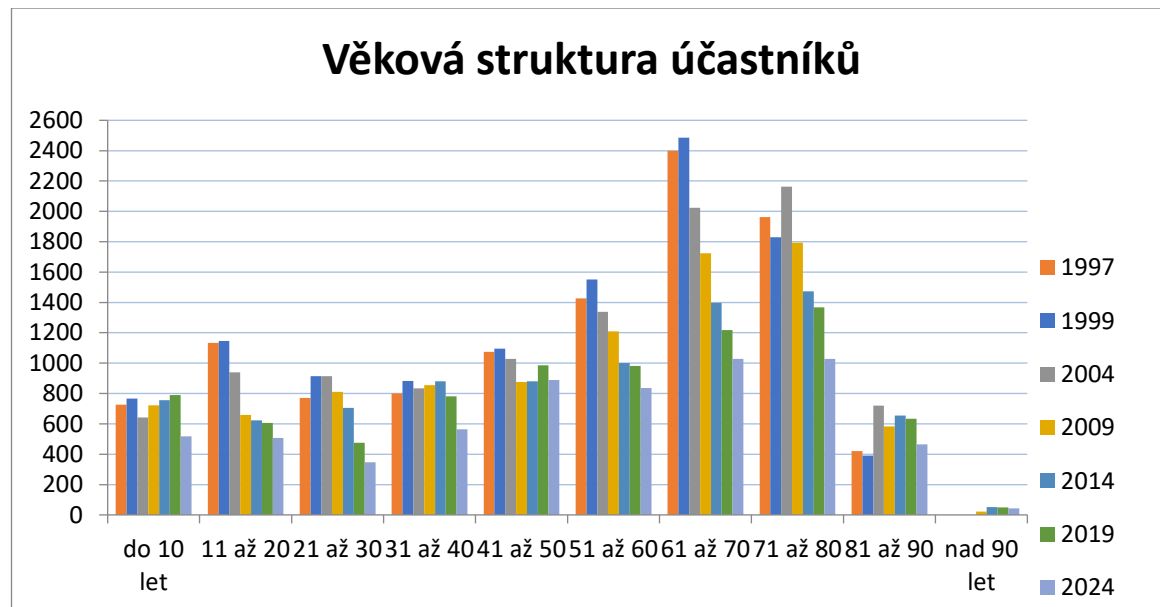
Návštěvníci bohoslužeb v diecézi

Počet účastníků bohoslužeb od roku 1999 klesá. V roce 2024 to bylo 6285 osob. To činí necelých 56 % počtu účastníků z roku 1999 a necelé 1 % populace.

Obrázek 6: Počet návštěvníků bohoslužeb 1997 – 2024

Věková struktura účastníků bohoslužeb je vychýlena proti běžné populaci směrem k vyššímu věku. Úbytek v počtech účastníků bohoslužeb je tak logicky tvořen především lidmi důchodového věku (30-40 %), a to více ženami v tomto věku (40-50 %). Výrazný úbytek je taky dětí a mladých, 10-20 a 20-30 let. Ostatních – malých dětí a lidí v produktivním věku – už tak výrazně neubývá. To může znamenat, že rychlost poklesu bude patrně zpomalovat. Prodlužuje se dožití, tzn. lidí nad 80 let mezi účastníky bohoslužeb přibývá (to je ještě válečná generace, vychovaná církevně. Mezi účastníky bohoslužeb netvoří ale početně významnou skupinu).

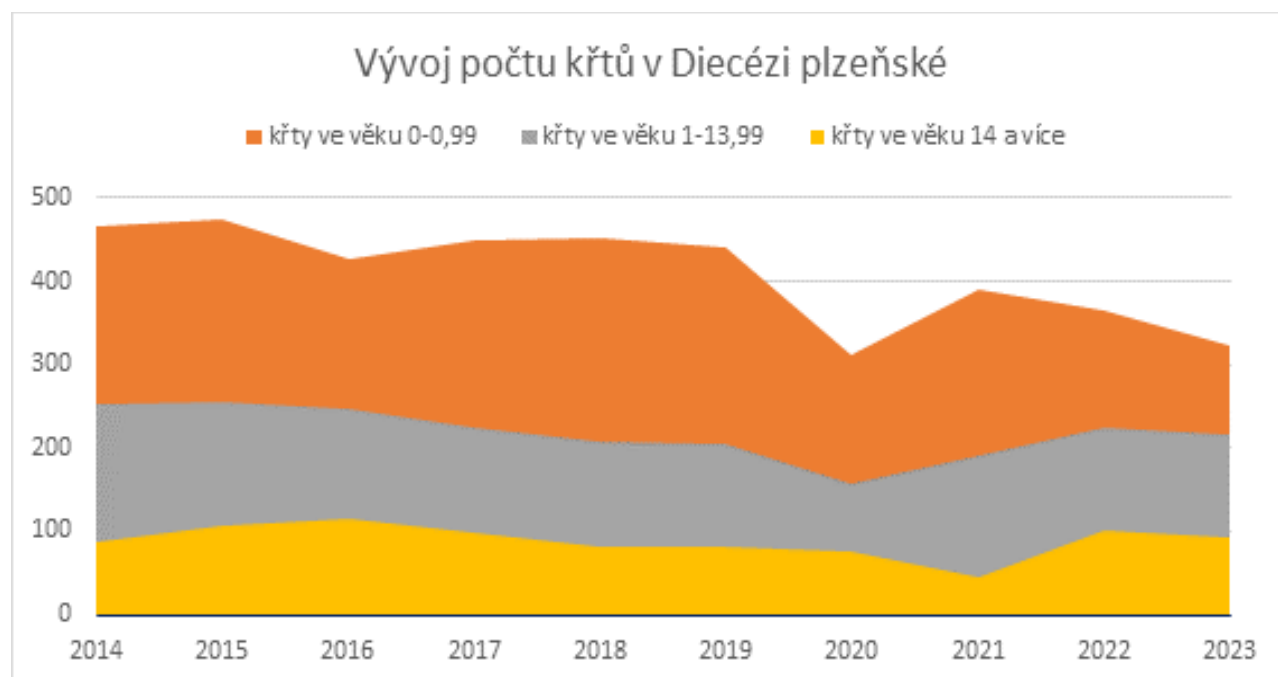

Obrázek 7: Věková struktura návštěvníků bohoslužeb v diecézi 1997-2024

Žen je mezi účastníky bohoslužeb pořád více než mužů, ale nůžky se svírají (v 1997 64 % žen a 36 % mužů, v 2024 57 % žen a 43 % mužů), počty účastnic – žen se snižují rychleji než počty mužů.

Vývoj počtu křtů dětí a dospělých

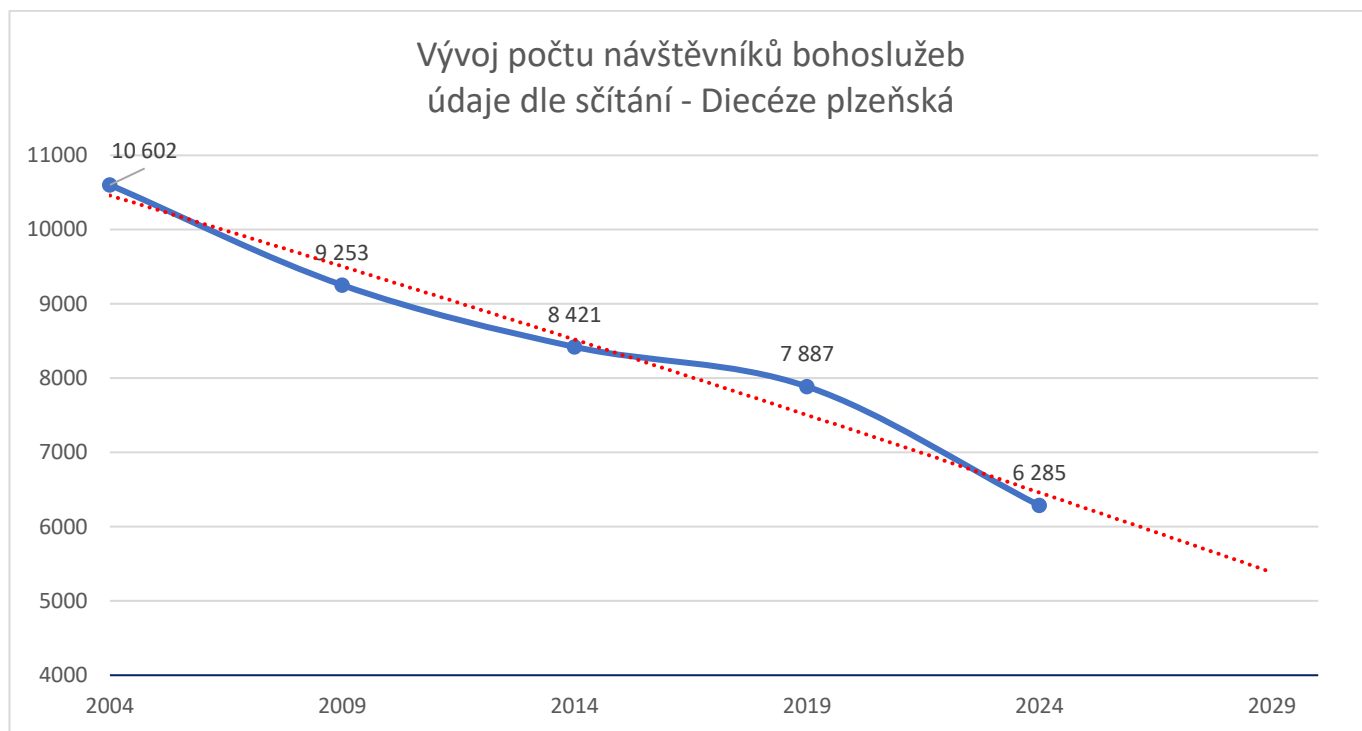
Kromě počtů návštěvníků bohoslužeb mají vypovídací hodnotu také počty křtů. Na konci devadesátých let bývalo v diecézi uděleno přes 1100 křtů ročně, v současnosti je to kolem sedmi set. V diecézi pokřtěno cca jedno z 25 nově narozených dětí. Křtů mladistvých a dospělých (14+) však neubývá (každoročně kolem 90 osob). (Podrobné statistiky „Hlášení úkonů duchovní správy“ jsou k dispozici [ZDE](#))

Obrázek 8: Vývoj počtu křtů v plzeňské diecézi v letech 2014 až 2023 (Diecéze plzeňská)

Predikce vývoje počtu návštěvníků bohoslužeb

Když se pokusíme zohlednit, jak se vyvíjely počty účastníků bohoslužeb v jednotlivých věkových kategoriích v posledních dvou dekadách a aplikovat tyto tendence na počty zjištěné při posledním sčítání (k dispozici [ZDE](#)), lze hrubě odhadnout počet účastníků bohoslužeb v roce 2034 na necelých 5000 osob.

Obrázek 9: Vývoj počtu návštěvníků bohoslužeb dle sčítání (Diecéze plzeňská)

Mezi jednotlivými vikariáty i farnostmi jsou velké rozdíly v počtech účastníků i v jejich charakteristikách: silné je tradiční Domažlicko, Klatovsko, jinou strukturu má městská Plzeň s účastníky, kteří nejlépe kopírují demografickou křivku (nejvíce produktivních), venkov má naopak vysoký podíl starších účastníků bohoslužeb...

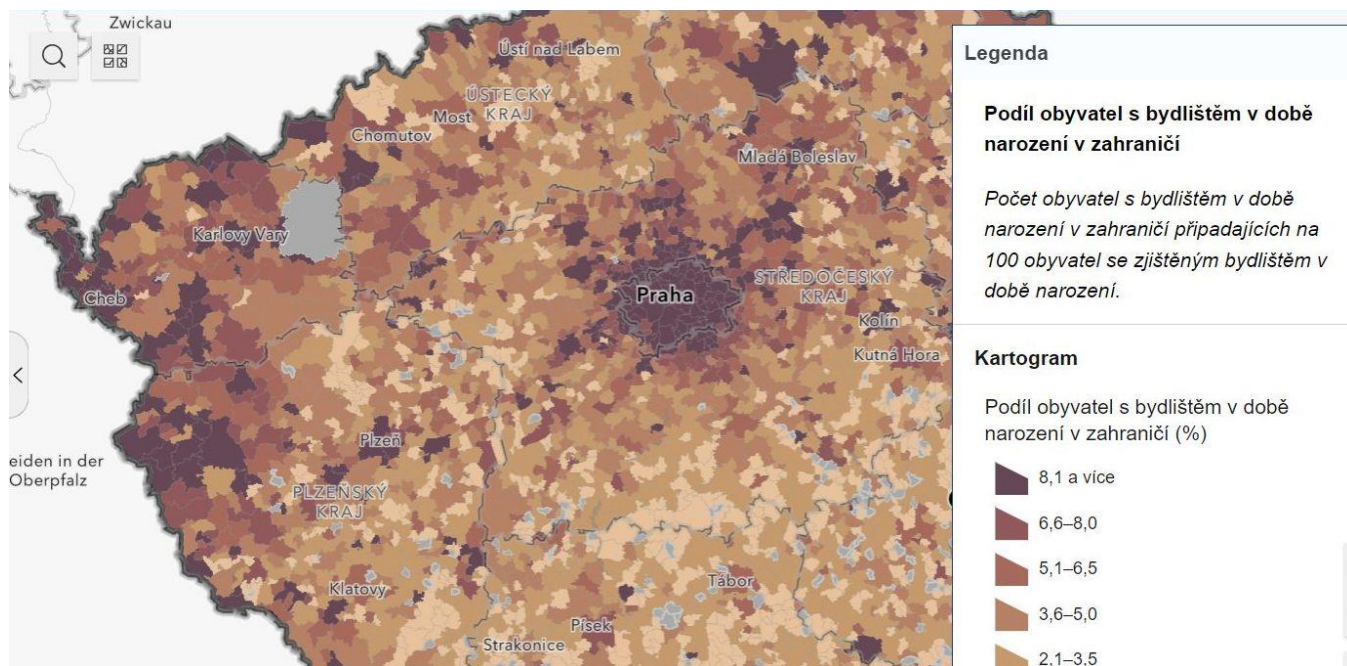
Vzhledem k tomu, že účastníci katolických bohoslužeb tvoří necelé 1% populace, těžko v jednotlivých oblastech prokážeme vazbu na demografické změny v regionech. Výraznější bude podle nás vliv pastorační aktivity konkrétních kněží / pastoračních pracovníků / společenství / rodin.

Tím, že nemáme průběžná data ze sčítání účastníků vázaná na konkrétní osoby (nepoznáme, v kterých letech je tam započítaný konkrétní XY), neumíme přesněji zjistit, v jakém věku lidé víc od účasti na bohoslužbách odcházejí, v kolika letech lidé nově přicházejí a podobně (nedokážeme například říct, jestli třeba starší ženy, kterých je mezi návštěvníky bohoslužeb hodně, jsou zestárnuvší mladší návštěvnice nebo jestli jsou to nově příchozí seniorky).

Počty cizinců na bohoslužbách

V rámci diecéze neshromažďujeme systematicky data o počtech cizinců na bohoslužbách. Máme ale na území diecéze místa, kde byl podíl obyvatel, kteří se nenarodili v ČR, stejně vysoký jako v Praze, a to ještě před příchodem uprchlíků z Ukrajiny (viz mapka níže).

Z dotazování v některých farnostech vychází, že nejvýraznější skupinou jsou Ukrajinci navštěvující řecko-katolické bohoslužby (200 až 300 osob), Filipínci (cca 100 osob) a Vietnamci (cca 50 osob).

Obrázek 10: Podíl osob narozených v cizině, SLDB 2021

ZÁVĚR

Misie je hluboce zakořeněna v samotném evangeliu, ve Skutcích i v Pavlovských listech a dotýká se každodenního života církve, který je odpovědí na Boží volání, ať už ve světě, v Evropě, nebo i v plzeňské diecézi, jejíž demografii jsme se pokusili krátce načrtnout.

Papež František nám často připomíná, že bychom všichni měli být Ježíšovými učedníky a zároveň misionáři. Kolem nás je tolik lidí, kteří hledají smysl života, potřebují pocítit Boží lásku, blízkost a naději, zakusit Kristovu přítomnost uprostřed dnešní reality.

„Křesťané jsou dnes povoláni, aby znovu ožili Evropu a probudili její svědomí ne tím, že budou získávat nový prostor – to by byl proselytismus –, ale tak, že spouštějí procesy, které jsou schopné vzbudit ve společnosti novou energii“ (papež František z konference (Re)Thinking Europe, 28. 10. 2017).

ZDROJE

Dokument zpracoval Martin Fojtíček (Pokus o demografický profil plzeňské diecéze, Ledce 2024) ve spolupráci se synodním týmem.

Zdroje použité v tomto dokumentu

- Co Češi čekají od katolické církve, IBRS 2016 (kněžský den 11. 10. 2016; dostupné [ZDE](#))
- Český statistický úřad: Sčítání 2021 [Náboženská víra | Sčítání 2021 \(gov.cz\)](#)
- Demografické údaje a názory populace na církve, IBRS 2018 (kněž. den 22.1.2019; dostupné [ZDE](#))
- Davie, G., & Leustean, L. N. (Ed.). (2021). [The Oxford Handbook of Religion and Europe](#). Oxford University Press, konkrétně [ZDE](#)
- Hlášení úkonů duchovní správy v plzeňské diecézi 2024 (k dispozici [ZDE](#))
- [Mapa Sudet s vyznačeným podílem německého obyvatelstva \(www.k-report.net\)](#)
- Sčítání účastníků bohoslužeb v plzeňské diecézi 2009 – 2024 (k dispozici [ZDE](#))
- Statistické výsledky sčítání účastníků bohoslužeb v plzeňské diecézi 2009 – 2014
- Statistický atlas Českého statistického úřadu ([geodata.statistika.cz/as/atlas](#))

Další zdroje k náboženskosti v ČR v porovnání s jinými zeměmi

- Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe, Pew Research Center, 2017, dostupné [ZDE](#), anglicky, s přehlednými grafy

Další zdroje k náboženským postojům v ČR

- Benešová B., Spalová B., Tryputen S., Loci Sacri – příběhy opuštěných sakrálních míst v Sudetech, dostupné na [loci-sacri.format.com](#)
- [Odbor analýz církevních dat - Dokumenty - ČBK \(cirkev.cz\)](#)
- Pařil V., Šturma A., Spalová B., Dvořák M. et al., Plzeňská diecéze v mapách, dostupné [ZDE](#)
- Pulkrábková K., Chytil D.: Církevní školy, data a fakta, ČBK Praha, 2022, dostupné [ZDE](#)
- Rabusic L., Chromková Manea B. E.: Hodnoty a postoje v České republice 1991 – 2017 (European Values Study 2018), Brno, MU, 2017, dostupné jako e-book [ZDE](#), zejména kapitola 3 Smysl a význam života (Náboženství a morálka ve společnosti)
- Spalová Barbora a kol.: Společnost a církve v procesu restitucí církevního majetku: Podpora participace (Souhrnná výzkumná zpráva z výzkumu 2019 – 2022) [ZDE](#), web projektu [ZDE](#)
- Spalová Barbora a Marek Liška: Podkladová zpráva pro účely zpracování koncepce církevního školství v plzeňské diecézi – Výsledky participativního průzkumu plzeňského církevního školství 2020 (k dispozici [ZDE](#))
- Spalová Barbora, Ivana Lukeš Rybanská a kolektiv: *Vize zdaru, vize zmaru, Proměny církví v Česku a na Slovensku v kontextu restitucí*, Praha, Nakladatelství Karolinum, 1013 (k objednání [ZDE](#))
- Spalová Barbora, Vojtěch Pelikán a Martin Liška: „Religious-secular as non-competitive: Encouraging participative church in a Czech Catholic diocese“, Social Compass, Volume 71, Issue 2; [ZDE](#)

Všechny přílohy pracovního dokumentu

- [P1 Misie a lidé](#) Misijně-demografický profil plzeňské diecéze (ke stažení [ZDE](#))
- [P2 Uspořádání a život](#) Personálně-organizační profil plzeňské diecéze (ke stažení [ZDE](#))
- [P3 Finance a majetek](#) Ekonomicko-majetkový profil plzeňské diecéze (ke stažení [ZDE](#))
- [P4 Synodalita a historie](#) Synodálně-historický profil plzeňské diecéze (ke stažení [ZDE](#))
- [P5 Faráři, nemáš sůl?](#) Analýza osobních rozhovorů s faráři a farníky (ke stažení [ZDE](#))
- [P6 Jak to vidí jednotlivci?](#) Analýza dat ze synodního dotazníku (ke stažení [ZDE](#))
- [P7 Jak o vidí skupiny?](#) Analýza zápisů ze synodních skupin (ke stažení [ZDE](#))